

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ІМЕНІ В. М. КОРЕЦЬКОГО НАН УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНО-НАУКОВА УСТАНОВА
“ІНСТИТУТ ІНФОРМАЦІЇ, БЕЗПЕКИ І ПРАВА НАПРН УКРАЇНИ”
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “ФЕМІДА”
ЦЕНТР ПРАВОВОЇ ОСВІТИ І НАУКИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР ПРАВ І БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ
В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ
ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКИЙ ЦЕНТР З ПРАВ ЛЮДИНИ

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

СІМНАДЦЯТІ ЮРИДИЧНІ ЧИТАННЯ **Правничо-політичні цінності як фактор** **демократичного розвитку України**

Матеріали міжнародної наукової онлайн-конференції

24-25 листопада 2022 р.

КИЇВ

Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова

2023

Редакційна колегія:

- Андрущенко В. П.** ректор НПУ імені М. П. Драгоманова, академік НАПН України, член-кореспондент НАН України, доктор філософських наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України (*співголова Редакційної колегії*);
- Шемшученко Ю. С.** радник при дирекції Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, доктор юридичних наук, академік НАН України, академік НАПрН України заслужений діяч науки і техніки України, професор (*заступник голови Редакційної колегії*);
- Андрусишин Б. І.** завідувач кафедри теорії та історії держави і права, керівник Навчально-наукового центру прав і безпеки людини в інформаційному суспільстві, академік Української академії історичних наук, академік АН ВШ України, академік Української академії політичних наук, доктор історичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України (*заступник голови Редакційної колегії*);
- Скрипнюк О. В.** директор Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заслужений юрист України (*заступник голови Редакційної колегії*);
- Пилипчук В. Г.** директор Державно-наукової установи “Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України (*заступник голови Редакційної колегії*);
- Бучма О. В.** вчений секретар щорічної міжнародної наукової конференції “Юридичні читання”, член правління ГО “Феміда”, старший науковий співробітник Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, кандидат філософських наук, доцент (*вчений секретар*);
- Пархоменко Н. М.** завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, заслужений юрист України;
- Бабкіна О. В.** завідувач кафедри політичних наук НПУ імені М. П. Драгоманова, доктор політичних наук, професор, заслужений працівник освіти України;
- Вернидуб Р. М.** проректор з навчально-методичної роботи НПУ імені М. П. Драгоманова, доктор філософських наук, професор, заслужений працівник освіти України;
- Карнаух А. А.** заступник декана з наукової та виховної роботи соціально-правового факультету НПУ імені М. П. Драгоманова, кандидат політичних наук, доцент;
- Лавриненко В. Г.** проректор з міжнародних зв’язків НПУ імені М. П. Драгоманова, кандидат історичних наук, професор;
- Встрів І. Г.,** проректор з навчально-методичної роботи гуманітарних факультетів НПУ імені М. П. Драгоманова, кандидат історичних наук, професор, заслужений працівник освіти України;
- Гамула І. А.,** проректор з перспективного розвитку та інфраструктури університету, кандидат педагогічних наук, доцент;
- Корець М. С.,** проректор із науково-педагогічної та адміністративно-господарчої роботи НПУ імені М. П. Драгоманова, професор кафедри загально-технічних дисциплін, доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України;
- Торбін Г. М.,** проректор з наукової роботи НПУ імені М. П. Драгоманова, професор кафедри математичного аналізу та диференціальних рівнянь, доктор фізико-математичних наук, професор;
- Оніщенко Н. М.,** заступник директора з наукової роботи Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України;
- Євтух В. Б.,** декан соціально-правового факультету НПУ імені М. П. Драгоманова, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, заслужений діяч науки і техніки України;
- Огірко Р. С.,** професор кафедри теорії та історії держави і права НПУ імені М. П. Драгоманова, кандидат юридичних наук, доцент;
- Стеценко В. Ю.** завідувач кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін НПУ імені М. П. Драгоманова, доктор юридичних наук, професор;
- Токарчук О. В.** доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри теорії та історії держави і права НПУ імені М. П. Драгоманова, керівник інформаційно-просвітницького центру з прав людини;
- Шитий С. І.,** модератор сайту соціально-правового факультету НПУ імені М. П. Драгоманова, кандидат юридичних наук, доцент.

Ч 75 СІМНАДЦЯТИ ЮРИДИЧНІ ЧИТАННЯ. Правничо-політичні цінності як фактор демократичного розвитку України : матеріали міжнародної наукової онлайн-конференції, 24-25 листопада 2022 року / ред. кол. : В. П. Андрущенко, Б. І. Андрусишин, Ю. С. Шемшученко та ін. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2023. – 142 с.

У збірнику вміщені матеріали, в яких розглядаються актуальні проблеми наукових досліджень викладачів, докторантів, аспірантів, студентів закладів освіти та наукових установ України та зарубіжжя, які працюють у галузі юридичних, політичних наук тощо.

*Б. І. Андрусишин,
завідувач кафедри теорії та історії держави і права
НПУ імені М. П. Драгоманова,
керівник Навчально-наукового центру
прав і безпеки людини в інформаційному суспільстві,
академік Української академії історичних наук,
академік АН ВШ України, академік
Української академії політичних наук,
доктор історичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
(м. Київ)*

ЯК СТАТИ СИЛЬНОЮ ДЕРЖАВОЮ: ШЛЯХИ ВИБУДОВУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ

В українських та світових ЗМІ армія РФ зображена, і цілком справедливо, як орда вбивць, мародерів, гвалтівників, яка тільки й уміє, що “успішно” воювати з мирним населенням. З початком широкомасштабного вторгнення на територію України для багатьох людей нарешті почали відкриватися очі на справжні цілі рашистів на нашій землі.

Плани повернути Україну до складу ССРСР з’явилися на Росії з перших днів після 24 серпня 1991 року, коли була проголошена незалежна самостійна Українська держава. Вже 27 серпня до Києва прилетіли з РФ високопосадовці Анатолій Собчак і Олександр Руцкой, які зажадали відмовитися від виходу із складу Союзу., інакше Кремль поставить питання про повернення Криму і Донбасу. Згодом озвучена вимога, як і багато інших недружніх дій, забулися.

«Демократичного» Бориса Єльцина, який, до речі, розпочав першу Чеченську війну, змінив Владімір Путін, по ходу свого правління міняючись найвищим державним олімпом з Дмитрієм Медведєвим... Але політика РФ щодо колишніх “республік-сестер” не змінювалася. Перманенті війни Росії в Молдові, Абхазії, двічі у Чечні, Грузії... В Україні була Тузла, “помилкова” висадка морського десанту на кримське побережжя і безперервна інформаційно-психологічна війна проти нашої країни, яка зрештою переросла у гарячу фазу у 2014 році.

Про хронологію більш як 30-річного російсько-українського протистояння написано чимало. Ці стосунки завжди прикривалися облудними фразами про дружбу “братніх народів”, один суперетнос, “бессмертний полк”, “деди воєвалі” тощо. Російськими пропагандистами, а також працівниками ідеологічної сфери, істориками постійно культивувалася

думка, метою якої було знеславити й оплювати всі прояви українського народу в його прагненні до державного усамотінення.

Росіян непокоїло і непокоїть, що український народ, віками поневолений, гноблений і денаціоналізований, кожного разу при найпершій сприятливій нагоді відновлює боротьбу за своє право незалежно господарювати у своєму домі і на своїй землі. Тому російська ідеологічна машина, незалежно від того, хто знаходився на вершині кремлівської піраміди, робила різні спроби, щоб представити національно-визвольну боротьбу України у найгіршому світлі.

Найбільше старань російськими істориками було докладено для зображення українського народу і його борців за волю, найперше Івана Мазепи, Симона Петлюри і Степана Бандери як зрадників і колаборантів, відповідно, Швеції, Польщі, Німеччини. На упокорення України працювали й економічні методи, серед яких особливо яскраво проявлялися різноманітні війни (сирні, цукрові, м'ясні, газові тощо), які тривали навіть за “свого” Віктора Януковича. РФ закривала свої виробничі цикли у першу чергу у військово-промисловому комплексі, викидаючи з нього українські підприємства. Конкретна зміна цивілізаційного вибору України розпочалася після Помаранчевої революції, коли буда зроблена спроба відновлення історичної справедливості.

Про постійну загрозу з Півночі для України говорили чимало українських державних і політичних діячів, науковців, громадських діячів. Зокрема, очільник національно-визвольної боротьби у 1917-1921 роках Симон Петлюр писав: “Хто б на півночі не прийшов до влади, вони будуть пертися в Україну. Самостійності України Москва ніколи не визнає. Росіяни ніколи не подякують за хліб, який вони їдять, будуть сіяти анархію, вчиняти різні заколоти, займатися саботажем, провокаціями і спекуляціями...”.

Головне було змінити нашу історичну пам'ять, захарастити її імперськими ідеологемами Кремля, зокрема, про колиску трьох братніх народів Київську Русь, нібито вічне прагнення до об'єднання з т. зв. старшим братом тощо. А відвертою образою для українських ветеранів Другої світової війни була заява Путіна про те, що Росія перемогла би нацизм і без України. У зв'язку з цим виникає цілком закономірне запитання, чому ж тоді царська Росія не перемогла ту ж саму Німеччину разом з союзниками в роки Першої світової війни, коли Українська Народна Республіка в результаті Берестейської угоди вийшла з війни?

Криваві злочини і звірства, масові вбивства, мародерство російської вояччини в Бучі, Ірпені, Бородянці, Макарові, Тростянці, Маріуполі та інших населених пунктах Київської, Чернігівської, Сумської, Донецької та інших областей, кваліфіковані як класичний геноцид українства, нарешті розкрили

справжні цілі війни Росії проти України, її населення. Всі облудні маски скинено. Лише на Київщині рашисти вбили щонайменше тисячі цивільних осіб, як повідомив голова поліції Київської області Андрій Небитов. За його словами лише у місті Буча в результаті російської агресії виявили понад 420 тіл загиблих. На своїй сторінці у фейсбук Роман Кулик повідомив про розстріл 5 березня в Бучі Олександра Кислюка – “історика, перекладача з давньогрецької, латини, церковнослов’янської, англійської, французької і німецької”. “Пан Олександр, – зазначає дописувач, – перекладав Арістотеля, Ксенофонта, Таціта, Ріттера. Став жертвою російських нацистів, які нищать все українське”. Олександр Кислюк багато років викладав латинську мову для студентів-правників факультету політології та права Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, які з любов’ю називали його “латинянином”. Вражало його знання мов, особливо давніх, неймовірна працездатність, а також людяність і доброта! Показово, що розстрілам у Бучі в першу чергу підлягали, крім чоловіків віком 18–60 років, вчителі і вихователі дитячих садків. З цих трагічних фактів видно, яка визначна роль відводиться у безпеці держави педагогічним закладам освіти і, зокрема, НПУ імені М. П. Драгоманова.

Показово, що гітлерівці, як тільки вступили у Польщу, відразу ж розстріляли професуру, щоб обезголовити націю. Гітлер говорив, що інтелігенція – сіль народу! Це саме роблять їхні сучасні російські прямі послідовники. У них навіть лички на кітелях схожі.

Після визволення Бучі люди підривалися на розтяжках, залишених у будинках жителів на дверях, вікнах, у пральних машинах, холодильниках, і навіть на цвинтарях біля могил, щоб люди загинули, або травмувалися. В інших звільнених містах і селах також фіксуються випадки масових вбивств цивільного населення. Деякі західні лідери прямо звинувачують Росію у воєнних злочинах. Російська влада продовжує відхрещуватися від причетності своїх військових до вбивств, зокрема, називаючи їх “постановкою”. Росія заперечує, що веде проти України загарбницьку війну на її території і називає це “спеціальною операцією” З’ясувалося, що російські солдати і офіцери діяли не на свій власний розсуд, а за наказами і погодженням з найвищим військовим і державним керівництвом. І за підтримки і навіть спонукання матерів, дружин, подруг, які, як свідчать перехоплені нашими спецслужбами розмови, підганяють їх “унічтожать до последнего нациков, укропов, бандеровцев”, а жінок “насіловать до тех пор, чтобы им больше не хотелось рожать” і т. д. І таких у РФ вісімдесят відсотків і більше. Це повинні врешті-решт усвідомити наші громадяни і позбавитися ілюзії, що із зміною керівництва в РФ щось зміниться.

Програма Росії щодо України, а, отже, і наша післявоєнна програма з точністю до навпаки написана й опублікована у соціальних мережах російським політтехнологом Тимофієм Сергєйцевим у статті “Що Росія має зробити з Україною”. Він також скандально відомий автор ідеї про поділ українців на три сорти, у тому числі й за мовною ознакою, який роками намагався роздмухувати істерію з приводу того, що інтереси Південно-Східної України кардинально відрізняються від прагнень решти регіонів. Тарас Березовець вважає, що стаття про знищення українського народу – замовлення адміністрації Владіміра Путіна.

Вона появилася 5 березня на контрольованому Кремлем сайті РІА “Новості”. У дещо видозміненому варіанті основні тези статті переспівані экс-президентом Дмітрієм Медведєвим. Головне у них – демілітаризація, денацифікація, деєвропеїзація, а фактично деукраїнізація, тобто знищення України.

Стаття політтехнолога є доказом того, що масові вбивства, мародерство, зруйновані міста і села, історичні пам’ятки та національні символи, скалічені долі тисяч людей – це не прояв звіриної натури окремо взятих окупантів, а пряма вказівка керівництва, наслідок впливу російської державної пропагандистської машини. Сергєйцев закликає до “насильства і безчинств проти людей через їхнє національне походження”. Отже, мова йде про порушення Конвенції з попередження геноциду (прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 9 грудня 1948 року). За загальними практичними порадами про денацифікацію під якою автор розуміє “комплекс заходів стосовно до нацифікованої маси населення, яка технічно не може бути піддана прямому покаранню у якості воєнних злочинців”. Перевиховання маси населення пропонується способом люстрації “ідеологічними репресіями (придушенням), цензурою не лише у політичній сфері, але обов’язково у сфері культури і освіти”, адже, на переконання пропагандиста, “саме через культуру і освіту була підготовлена і здійснена глибока масова нацифікація населення”. Визначено і термін денацифікації тривалістю у одне покоління, яке має народитися, вирости і досягнути зрілості в умовах денацифікації. “Укронацизм, – вважає автор, – несе в собі не меншу, а більшу загрозу світу і Росії, ніж німецький нацизм гітлерівського розливу”. Заперечується сама назва “Україна”. Тобто, денацифікація дорівнює деукраїнізації. Не залишилася поза увагою і “дебандеризація”, адже “колективний Захід сам є проектувальником, джерелом і спонсором українського нацизму, в той час як західні бандерівські кадри і їх “історична пам’ять” – лише один з інструментів нацифікації України, ...лише виконавець, ширма, маскування для європейського проєкту нацистської України, тому денацифікація України – це і її неминуча деєвропеїзація”, – пише пропагандист.

Одним з найважливіших кроків денацифікації поряд з ліквідацією “збройних нацистських формувань; створенням органів народного самоуправління і міліції; інсталяції російського інформаційного простору” на четвертій за значимістю позиції стоїть “вилучення навчальних матеріалів і заборона освітніх програм всіх рівнів, які містять нацистські ідеологічні вказівки”.

Виходячи з основних наведених вище та інших постулатів рашизму, наше завдання розробити програму розвитку післявоєнної освіти в Україні, яка має ґрунтуватися на вибудованій національній доктрині. Треба створити принципово нову гуманітарну політику, економіку, культуру, освіту на принципах україноцентризму. Як видно з рашистської програми знищення української освіти, розрахованої щонайменше на 30 років, розвиток національної освіти якраз і є стратегічним напрямом гуманітарної політики держави. Як би це не звучало парадоксально, але виходить, що рашисти “написали” нам програму розвитку української освіти (і не тільки освіти) на найближчі десятиліття.

Перегляду потребують у першу чергу програми з історії (росіяни вже самі з 2014 року переписують підручники з історії, прибираючи згадки про Україну і Київ), української мови, світової літератури, педагогіки, інших гуманітарних та суспільних дисциплін. Оскільки навчально-виховний процес звівся лише до освітнього процесу (на законодавчому рівні), а виховна робота у освітніх середніх та вищих навчальних закладах освіти обмежувалася донедавна заходами по розвінчуванню злочинів німецько-фашистських загарбників...

Деякі аналітики прогнозують війни з Росією до 2035 року з перервами, а це ще тринадцять років, тобто три цикли повного навчання студентів від набору до випуску. Для них треба створювати програми із зкорегованим змістом освіти, а подекуди його повною зміною де культивувати у першу чергу своє. Існують навіть думки про повне вилучення з освітніх програм представників російської культури, яка за своєю суттю є імперською і войовничою (В. П. Андрущенко). Адже у черговий раз не справдилася надія, що покоління, вирощене на “великій русской культурі” (Пушкіна, Лермонтова, Толстого, Достоевського, Єсеніна), не буде вести агресивних загарбницьких воєн і чинити геноциду, як у 30-ті роки ХХ ст. жили надії, що зрощене на культурних традиціях Гете, Гейне, Томаса Мана, Канта та інших класиків німецької культури і науки покоління не здатне буде чинити варварство. Але ми констатуємо, що більше як три чверті росіян підтримують агресивну війну проти України.

Яким буде, яким має бути післявоєнний світ. Адже це не просто російсько-українська війна. Це реперна точка в історії, вважає чемпіон світу з

шахів Гарі Каспаров, після якої, на його думку, почнеться новий тип відносин не лише між державами, але й між людьми, зміняться міжособистісні відносини. Це війна цивілізаційна, екзистенційна, війна між добром і злом, правдою і кривдою.

Ця війна залишить відбиток не лише у нашій колективній пам'яті, а й вплине на розвиток усього цивілізованого світу. І тому лише від нас залежить яким буде цей новий повоєнний світ і наше місце в ньому. І у цьому процесі важливу роль мають відіграти університети, в першу чергу педагогічні.

*В. Г. Пилипчук,
доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України,
директор Державної наукової установи
«Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України»
(м. Київ);*

*П. П. Богуцький,
доктор юридичних наук, доцент, завідувач
Наукової лабораторії регіональної безпеки та військового права
Державної наукової установи
«Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України»
(м. Київ)*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ПРАВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

В контексті розв'язаної рф в лютому 2022 р. широкомасштабної війни проти України підтверджується своєчасність та актуальність вжитого протягом 2016-2021 рр. вченими Науково-дослідного інституту інформатики і права НАПрН України (нині – Державна наукова установа “Інститут інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України” – ДНУ ІБП НАПрН України) спільно з представниками Секції права національної безпеки та військового права НАПрН України, Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Національної академії Служби безпеки України, Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, Національного університету “Острозька академія” та інших закладів і установ України за участі фахівців суб'єктів сектора